

Rada Gospodarcza i Społeczna

Status dokumentu: ogólnodostępny
2 grudnia 2009 r.

Język oryginału: angielski

Komitet ds. praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych

Sesja czterdziesta trzecia

Genewa, 2–20 listopada 2009 r.

Rozpatrywanie sprawozdań przedstawianych przez Państwa-strony zgodnie z art. 17 i 18 Paktu

Polska

Wnioski końcowe Komitetu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych

1. Komitet ds. praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych rozpatrzył piąte okresowe sprawozdanie Polski z wykonywania Międzynarodowego paktu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (E/C.12/POL/5) w trakcie 37. i 38. posiedzenia, które odbyły się 6 listopada 2009 roku (patrz E/C.12/2009/SR.37 i 38) i przyjął, w trakcie 56. i 57. posiedzenia, które odbyły się, odpowiednio, 19 i 20 listopada 2009 roku, następujące wnioski końcowe.

A. Wstęp

2. Komitet z zadowoleniem przyjmuje przedłożenie piątego okresowego sprawozdania Polski oraz pisemnych odpowiedzi na listę zagadnień (E/C.12/POL/Q/5/Add.1) zawierających kompleksowe i szczegółowe informacje dotyczące sytuacji w Państwie-stronie.

3. Komitet z zadowoleniem przyjmuje podjęcia otwartej i konstruktywnej dyskusji z Państwem-stroną i wyraża uznanie z powodu udziału licznej i reprezentującej wiele sektorów delegacji oraz odpowiedzi na pytania Komitetu udzielonych przez jej członków.

B. Aspekty pozytywne

4. Komitet z zadowoleniem odnotowuje postęp, jakiego dokonało Państwo-strona w zakresie przestrzegania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych od czasu rozpatrzenia przez Komitet poprzedniego sprawozdania, w tym istotną poprawę warunków życia.

5. Komitet z zadowoleniem odnotowuje przyjęcie przez Państwo-stronę rozwiązań prawnych i innych, które przyczyniły się do realizacji praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych zawartych w Pakcie, w tym:

a) ratyfikację we wrześniu 2003 r. Protokołu o zapobieganiu, zwalczaniu i karaniu handlu ludźmi, zwłaszcza kobietami i dziećmi oraz Protokołu przeciwko przemytowi migrantów drogą lądową, morską i powietrzną, uzupełniającego Konwencję Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej (Protokół z Palermo), realizację od 2003 roku Krajowego Programu Zwalczania i Zapobiegania Handlowi Ludźmi oraz ustanowienie sieci organów, na różnych szczeblach i mających różne uprawnienia, odpowiedzialnych za zwalczanie handlu ludźmi,

b) uchwalenie w listopadzie 2003 roku Ustawy o świadczeniach rodzinnych, która poszerzyła zakres świadczeń przysługujący rodzinom mającym dzieci na utrzymaniu; przedłużenie urlopu macierzyńskiego w grudniu 2006 roku, wprowadzenie „pakietu rodzinnego”;

c) realizację różnych programów ukierunkowanych na walkę z dyskryminacją na tle rasowym, ksenofobią i pokrewnymi przejawami nietolerancji oraz wdrożenie Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce (2004-2013),

d) uchwalenie w kwietniu 2004 roku Ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy oraz wprowadzenie licznych rozwiązań i programów mających na celu ograniczenie bezrobocia,

e) znaczny wzrost minimalnego wynagrodzenia,

f) przyjęcie szeregu przepisów zapewniających ochronę środowiska i poprawę bezpieczeństwa pracy w przemyśle.

6. Komitet z zadowoleniem przyjmuje przedłożenie przez Państwo-stronę, 1 stycznia 2009 roku zaktualizowanego dokumentu podstawowego, zgodnego ze zharmonizowanymi wytycznymi w sprawie sprawozdań dla międzynarodowych organów monitorujących realizację postanowień umów dotyczących praw człowieka.

C. Czynniki utrudniające realizację Paktu

7. Komitet odnotowuje, że w Państwie-stronie nie występują czynniki lub trudności istotnie utrudniające wdrażanie Paktu.

D. Główne powody niepokoju i zalecenia

8. Komitet wyraża poważne zaniepokojenie faktem, że Państwo-strona w dalszym ciągu postrzega Pakt jako dokument programowy, wyrażający aspiracje i którego wykonywanie nie podlega kontroli sądowej. Komitet podtrzymuje zaniepokojenie z powodu tego, że Państwo-strona nie tylko nie podjęło działań koniecznych celem zapewnienia, że Pakt będzie w pełni stanowił część krajowego porządku prawnego, szczególnie w świetle decyzji Sądu Najwyższego z 2000 roku stanowiącej o wyłączeniu możliwości powoływania się na postanowienia Paktu przed sądami krajowymi.

Komitet podtrzymuje swoje stanowisko, że wszystkie prawa wynikające z Paktu mogą być w pełni dochodzone na drodze sądowej i nalega, by Państwo-strona podjęło odpowiednie środki, zgodne z uwagą ogólną nr 9 dotyczącą stosowania Paktu na szczeblu krajowym, tak by umożliwić dochodzenie praw wynikających z Paktu na drodze sądowej oraz by zapewnić osobom, których prawa gospodarcze, społeczne lub kulturalne zostały naruszone, skuteczne środki dochodzenia ich praw.

9. Komitet jest zaniepokojony faktem, że programy szkoleniowe dla sędziów, prokuratorów i członków Rady Adwokackiej, nauczycieli, pracowników socjalnych oraz urzędników państwowych, którzy biorą udział we wdrażaniu praw zawartych w Pakcie, nie obejmują, na zasadzie regularności, postanowień Paktu i ich wdrażania.

Komitet wzywa Państwo-stronę do zapewnienia systematycznego szkolenia dotyczącego postanowień Paktu i jego stosowania, przedstawicieli wszystkich zawodów i sektorów biorących bezpośredni udział w promocji i ochronie praw zawartych w Pakcie, w tym sędziów, prawników, urzędników państwowych, nauczycieli, pracowników wymiaru sprawiedliwości, służby zdrowia, urzędników mających kontakt z migrantami, policjantów i żołnierzy.

10. Komitet wyraża obawę z powodu niewystarczającej znajomości postanowień Paktu w społeczeństwie. Komitet jest również zaniepokojony faktem, że programy nauczania w szkołach nie uwzględniają odpowiedniej edukacji w zakresie praw człowieka.

Komitet zaleca Państwu-stronie:

a) podjęcie skutecznych działań w celu poszerzenia wiedzy ogółu społeczeństwa w zakresie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych zawartych w Pakcie oraz możliwości dochodzenia realizacji praw wynikających z postanowień Paktu na drodze sądowej i innej przez osoby, których prawa zostały naruszone, oraz zachęca Państwo-stronę do włączenia w te działania społeczeństwa obywatelskiego i krajowych instytucji zajmujących się prawami człowieka,

b) uwzględnianie w programach nauczania w szkołach, na każdym poziomie nauczania, problematyki praw człowieka oraz praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych zawartych w Pakcie.

11. Komitet jest zaniepokojony faktem, że biuro Rzecznika Praw Obywatelskich nie poświęcało dostatecznej uwagi monitorowaniu wykonywania praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

Komitet wzywa Państwo-stronę, aby biuro Rzecznika Praw Obywatelskich działało zgodnie z Zasadami paryskimi i uwagą ogólną nr 10 Komitetu oraz by kontrolowało wykonywanie praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych.

12. Komitet jest w dalszym ciągu zaniepokojony - pomimo ustanowienia w kwietniu 2008 roku. Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania - faktyczną dyskryminacją, której doświadczają niektóre osoby i grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji lub zmarginalizowane, takie jak mniejszości etniczne, osoby niepełnosprawne oraz osoby o orientacji homoseksualnej, osoby biseksualne i transeksualne, co uniemożliwia im

korzystanie z przysługujących im praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Komitet wyraża ponadto zaniepokojenie faktem, że projekt ustawy o wdrożeniu niektórych dyrektyw Unii Europejskiej w dziedzinie równego traktowania nie zapewnia odpowiedniej ochrony przed wszelkimi przejawami dyskryminacji we wszystkich dziedzinach, których dotyczą prawa przewidziane w Pakcie (art. 2.2).

Komitet zdecydowanie zachęca Państwo-stronę do zmiany projektu ustawy o wdrożeniu niektórych dyrektyw Unii Europejskiej w dziedzinie równego traktowania, tak by stał się on zgodny z uwagą ogólną nr 20 Komitetu dotyczącą niedyskryminacji w wykonywaniu praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych. Komitet zaleca również Państwu-stronie zapewnienie skutecznego wykonywania obowiązującego ustawodawstwa antydyskryminacyjnego oraz intensyfikację działań w zakresie zwalczania faktycznej dyskryminacji, w tym kampanii mających na celu zwalczanie stereotypów, szczególnie dotyczących do osób i grup społecznych znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowanych. Komitet zaleca Państwu-stronie włączenie do kolejnego sprawozdania okresowego informacji dotyczących wyników działań podjętych przez Pełnomocnika Rządu ds. Równego Traktowania.

13. Komitet jest zaniepokojony, że rozróżnienie między „mniejszościami narodowymi” a „mniejszościami etnicznymi” w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, uchwalonej w 2005 roku, dyskryminuje niektóre mniejszości i że mniejszości zamieszkałe na terytorium Państwa-strony są wyłączone z zakresu definicji obu tych grup, co uniemożliwia im korzystanie z przepisów ustawy. Komitet stwierdza również z przykrością, że nie otrzymał informacji o realizacji przepisu tej ustawy dotyczącego możliwości posługiwania się przez osoby należące do mniejszości językowych swoim językiem ojczystym jako „językiem pomocniczym” w kontaktach z władzami publicznymi (art. 2.2 i 15).

Komitet wzywa Państwo-stronę do przeprowadzenia oceny kryteriów wykorzystywanych do identyfikacji mniejszości tak, by wszystkie odpowiednio liczne społeczności mieszkające na terytorium Państwa-strony mogły być uznane na mocy ustawy. Komitet wzywa Państwo-stronę do zawarcia w kolejnym sprawozdaniu okresowym informacji dotyczących działań podjętych w celu wdrożenia tego zalecenia Komitetu, jak i szczegółowych informacji dotyczących wdrażania ustawy.

14. Komitet jest w dalszym ciągu zaniepokojony, że społeczności romskiej w Państwie-dotyka powszechna dyskryminacja w takich dziedzinach jak zatrudnienie, edukacja, własność ziemi, dostęp do świadczeń socjalnych, zakwaterowania i opieki zdrowotnej, co utrudnia wykonywanie przysługujących jej praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych (art. 2.2).

Komitet ponownie zaleca Państwu-stronie podjęcie walki z dyskryminacją społeczności romskiej w takich dziedzinach jak zatrudnienie, edukacja, własność ziemi, dostęp do świadczeń socjalnych, zakwaterowania i opieki zdrowotnej (art. 2.2). Komitet zachęca również Państwo-stronę do podjęcia wszelkich skutecznych działań na rzecz rozwoju społeczności romskiej, zwłaszcza poprzez przeznaczanie wystarczających środków na realizację programów na jej rzecz. Komitet wzywa

ponadto, by w toku realizacji różnych krajowych programów integracji społecznej brana była pod uwagę szczególna sytuacja społeczności romskiej w Państwie-stronie.

15. Komitet jest zaniepokojony brakiem ustawodawstwa ramowego ustanawiającego zasadę równych praw kobiet i mężczyzn (art. 3).

Komitet wzywa Państwo-stronę do promocji i wpisania do ustawodawstwa zasady równości praw kobiet i mężczyzn oraz do podjęcia skutecznych działań, w tym, o ile to konieczne, tymczasowych działań specjalnych, w celu zapewnienia równości kobiet i mężczyzn, zgodnie z art. 2 ust. 2 i art. 3 Paktu oraz uwagą ogólną 16. Komitet zwraca się do Państwa-strony o zamieszczenie w następnym sprawozdaniu okresowym informacji i zdezagregowanych danych statystycznych dotyczących tych kwestii.

16. Komitet odnotowuje wysokie bezrobocie w Państwie-stronie. Komitet jest szczególnie zaniepokojony wysoką stopą bezrobocia niektórych grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowanych, zwłaszcza osób niepełnosprawnych, osób długotrwale bezrobotnych, osób pochodzenia romskiego, osób młodych oraz osób starszych (art. 6).

Komitet zachęca Państwo-stronę do kontynuowania wysiłku zmierzającego do zmniejszenia bezrobocia oraz wzmocnienia działań mających na celu zmniejszenie bezrobocia w grupach znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowanych, takich jak osoby niepełnosprawne, osoby długotrwale bezrobotne, osoby pochodzenia romskiego, osoby młode oraz osoby starsze. Komitet zwraca się do Państwa-strony o podjęcie skutecznych działań mających na celu zapewnienie osobom niepełnosprawnym równych szans znalezienia produktywnego i dochodowego zatrudnienia, zgodnie z uwagą ogólną 5 Komitetu (1994) dotyczącą osób niepełnosprawnych.

17. Komitet jest zaniepokojony utrzymywaniem się nierównością wynagrodzeń kobiet i mężczyzn. Komitet jest szczególnie zaniepokojony znaczną różnicą wynagrodzeń w sektorze publicznym oraz wśród specjalistów z wykształceniem wyższym (art. 7 i 3).

Komitet ponawia zalecenie sformułowane w trakcie oceny czwartego sprawozdania Państwa-strony, dotyczące podjęcia działań na rzecz wykonywania przepisów ustawowych i wykonawczych gwarantujących równe wynagradzanie kobiet i mężczyzn. Komitet wzywa Państwo-stronę do włączenia do ustawodawstwa przepisu ustanawiającego *expressis verbis* zasadę równego wynagradzania za pracę równej wartości. Ponadto, zwraca się do Państwa-strony o niezwłoczne przeprowadzenie oceny polityki i praktyki w zakresie wynagradzania w celu likwidacji różnicy wynagrodzeń kobiet i mężczyzn pracujących w administracji publicznej.

18. Komitet jest zaniepokojony doniesieniami o długich godzinach pracy oraz nadgodzinach przepracowywanych w sektorze prywatnym bez wynagrodzenia. Komitet wyraża zaniepokojenie, że nie zostały podjęte żadne wyjaśnienia tego problemu (art. 7).

Komitet zaleca Państwu-stronie podjęcie odpowiednich działań zapewniających, że ustawodawstwo pracy chroniące prawo pracowników do sprawiedliwych i korzystnych warunków pracy, szczególnie w sektorze prywatnym, będzie rzeczywiście przestrzegane. Komitet wzywa Państwo-stronę do wnikliwej analizy zarzutów dotyczących łamania prawa pracy i podjęcia działań wobec osób, które dopuściły się naruszenia prawa. Komitet prosi Państwo-stronę o przedstawienie w następnym sprawozdaniu okresowym danych statystycznych dotyczących naruszeń praw, o których mowa w art. 7 i 8 Paktu, zebranych przez inspekcję pracy oraz dotyczących skarg, dochodzeń podjętych w związku z nimi, wniosków i zastosowanych sankcji.

19. Komitet odnotowuje z niepokojem, że stosowanie części układów zbiorowych zostało zawieszona, a renegocjacje tych układów kończyły się wynikiem niekorzystnym dla pracowników (art. 7 i 6).

Komitet wzywa Państwo-stronę do walki z praktyką zawieszania stosowania układów zbiorowych pracy.

20. Komitet jest zaniepokojony faktem, że niektóre przedsiębiorstwa z naruszeniem prawa zwolniły lub nękały kierujących związkami zawodowymi i członków związków (art. 8).

Komitet zaleca Państwu-stronie podjęcie skutecznych działań, tak by kierujący związkami zawodowymi i pracownicy będący członkami lub pragnący przystąpić do związków zawodowych byli chronieni przed wszelkimi działaniami odwetowymi oraz mogli skutecznie dochodzić swoich praw zagwarantowanych w art. 8 Paktu.

21. Komitet jest zaniepokojony faktem, że reforma systemu emerytalnego przeprowadzona przez Państwo-stronę nie uwzględniła zalecenia Komitetu dotyczącego wyrównania wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn, która nie tylko prowadzi do dyskryminacji kobiet, ale również uniemożliwia im obejmowanie najwyższych stanowisk i prowadzi do obniżenia ich świadczeń emerytalnych (art. 9 i 3).

Komitet wzywa pilnie Państwo-stronę do podjęcia niezbędnych działań w celu wprowadzenia równego wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn.

22. Komitet jest zaniepokojony faktem, że ustawodawstwo Państwa-strony nie przewiduje kryminalizacji przemocy w rodzinie i gwałtu małżeńskiego oraz nie zakazuje stosowania kar cielesnych w rodzinie (art. 10).

Komitet wzywa Państwo-stronę do wprowadzenia zmian w ustawie z 2005 roku o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie w celu uznania przemocy w domu, w tym gwałtu małżeńskiego, za przestępstwo oraz zakazania stosowania kar cielesnych w domu.

23. Komitet wyraża zaniepokojenie faktem, że Państwo-strona jest krajem docelowym i przeznaczenia oraz tranzytowym w handlu ludźmi, szczególnie kobietami i dziećmi, również w celu wykorzystywania seksualnego (art. 10).

Komitet wzywa pilnie Państwo-stronę do wdrożenia krajowego programu walki z handlem ludźmi oraz do zastosowania skutecznych strategii walki z tym zjawiskiem. Komitet wzywa Państwo-stronę do przedstawienia w kolejnym

sprawozdaniu okresowym danych statystycznych dotyczących skali problemu handlu ludźmi.

24. Komitet jest zaniepokojony zwiększającą się zapadalnością na choroby umysłowe, szczególnie kobiet, spotęgowaną ograniczoną dostępnością, zwłaszcza na obszarach wiejskich, świadczeń w zakresie ochrony zdrowia psychicznego, i które są udzielane głównie w ramach struktur zinstytucjonalizowanych (art. 12 i 3).

Komitet pilnie wzywa Państwo-stronę do podjęcia skutecznych działań w celu zaradzenia przyczynom chorób psychicznych, zwłaszcza dotyczących kobiety. Komitet wzywa również Państwo-stronę do podjęcia niezbędnych działań celem zwiększenia dostępności ambulatoryjnej opieki psychicznej, co zagwarantuje realizację prawa do leczenia pacjentów z zaburzeniami psychicznymi. Komitet prosi o przedstawienie w kolejnym sprawozdaniu okresowym danych statystycznych w zakresie ochrony zdrowia psychicznego.

25. Komitet jest zaniepokojony rosnącym spożyciem alkoholu i konsumpcją wyrobów tytoniowych w Państwie-stronie, szczególnie wśród kobiet i dzieci (art. 12).

Komitet wzywa Państwo-stronę do przeprowadzenia zmian ustawodawstwa dotyczącego tytoniu tak, by zmniejszyć konsumpcję wyrobów tytoniowych, szczególnie wśród dzieci, oraz podjęcia skutecznych działań, w tym kampanii zwiększających świadomość społeczną, w celu ograniczenia spożycia alkoholu i konsumpcji wyrobów tytoniowych.

26. Komitet jest zaniepokojony, że tylko ograniczona liczba osób uzależnionych od narkotyków mają dostęp do terapii zastępczej, a dostęp osób przebywających w zakładach karnych jest jeszcze bardziej ograniczony (art. 12).

Komitet wzywa Państwo-stronę do podjęcia odpowiednich działań mających na celu zapewnienie wszystkim dostępu do skutecznej terapii zastępczej, w tym osobom przebywającym w zakładach karnych.

27. Komitet odnotowuje z dużym zaniepokojeniem, że Państwo-strona nie gwarantuje w ramach systemu publicznej opieki zdrowotnej podstawowych usług w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego oraz że nie zapewnia dostępu do antykoncepcji i świadczeń w zakresie planowania rodziny. Komitet stwierdza również z przykrością, że w budżecie Państwa-strony nie przewidziano wydatków na świadczenia związane z planowaniem rodziny. Komitet z zaniepokojeniem odnotowuje fakt, że Państwo-strona nie podjęło wystarczających działań mających na celu realizację poprzedniego zalecenia Komitetu dotyczącego tych kwestii (art. 12 i 10).

Komitet zaleca Państwu-stronie zapewnienie odpowiedniego dostępu do podstawowych usług z zakresu zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego. Komitet ponawia zalecenie dotyczące zapewnienia przez Państwo-stronę świadczeń w zakresie planowania rodziny w ramach publicznego systemu opieki zdrowotnej, w tym poprzez udostępnienie środków antykoncepcyjnych po przystępnych cenach.

28. Komitet z niepokojem odnotował zatrważająco dużą liczbę nielegalnie wykonanych zabiegów przerwania ciąży w Państwie-stronie. Komitet jest szczególnie zaniepokojony faktem, że kobiety uciekają się do nielegalnych, często niebezpiecznych,

zabiegów aborcji ze względu na niechęć lekarzy i klinik do wykonania tych zabiegów ze względu na przekonania (art. 12 i 10).

Komitet wzywa Państwo-stronę do podjęcia wszystkich skutecznych środków mających na celu umożliwienie kobietom korzystania z prawa do zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego, w tym poprzez zapewnienie wykonywania ustawodawstwa dotyczącego przerywania ciąży i wprowadzenie mechanizmu umożliwiającego odpowiednio wczesne i systematyczne informowanie o przypadkach odmowy przeprowadzenia zabiegu z powodu przekonań. Komitet zwraca się do Państwa-strony o informowanie pracowników służby zdrowia o przepisach dotyczących przeprowadzania przerywania ciąży. Komitet zwraca się do Państwa-strony o udzielenie w następnym sprawozdaniu okresowym informacji, w tym danych porównawczych, na temat przeprowadzonych aborcji oraz o rozwiązaniach prawnych i wszelkich innych działaniach podjętych przez Państwo-stronę w celu wdrożenia zalecenia Komitetu.

29. Komitet jest zaniepokojony stałym spadkiem wydatków publicznych na opiekę zdrowotną i niekorzystnymi tego skutkami na wykonywanie prawa do ochrony zdrowia. Komitet jest również zaniepokojony niekorzystnym wpływem postępującej prywatyzacji opieki zdrowotnej na jej dostępność i przystępność cenową (art. 12).

Komitet zaleca Państwu-stronie zwiększenie wydatków z budżetu na opiekę zdrowotną w celu rozwiązania narastających problemów związanych z opieką zdrowotną na terenie kraju oraz zadbania, by prywatyzacja służby zdrowia nie utrudniała korzystania z prawa do ochrony zdrowia, szczególnie osobom i grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowanym.

30. Komitet odnotowuje wprowadzenie programu „Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce w latach 2005-2006”, ale wyraża zaniepokojenie w związku z informacjami o ograniczonym dostępie nosicieli wirusa HIV do terapii, szczególnie osób uzależnionych od narkotyków, oraz z powodu braku informacji o prowadzeniu kontynuacji leczenia po zakończeniu realizacji tego programu (art. 12).

Komitet zaleca Państwu-stronie podjęcie działań mających na celu zapewnić dostępności i przystępności cenowej opieki zdrowotnej i leczenia dla osób zakażonych HIV/AIDS oraz wprowadzenie nowych rozwiązań w zakresie leczenia po zakończeniu realizacji programu „Leczenie antyretrowirusowe osób żyjących z wirusem HIV w Polsce w latach 2005-2006”.

31. Komitet wyraża głębokie zaniepokojenie z powodu nieuwzględnienia edukacji w zakresie zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w programach nauczania szkół publicznych, które powinny zapewniać obiektywne informacje, zgodne ze standardami medycznymi i edukacyjnymi (art. 13).

Komitet apeluje do Państwa-strony o właściwe uwzględnienie kwestii zdrowia seksualnego i reprodukcyjnego w programach nauczania w szkołach.

32. Komitet wyraża głębokie zaniepokojenie informacjami o przypadkach homofobii, szczególnie przejawiającej się zachowaniami homofobicznymi w szkołach (art. 13).

Komitet zaleca Państwu-stronie podjęcie działań podnoszących świadomość, w celu zwalczania zachowań homofobicznych w szkołach, tak aby uniknąć przypadków dyskryminacji ze względu na orientację lub tożsamość seksualną. Komitet zaleca również Państwu-stronie wprowadzenie do szkół podręcznika edukacyjnego „Kompas”, opublikowanego przez Radę Europy i dotyczącego edukacji młodzieży o prawach człowieka.

33. Komitet wyraża zaniepokojenie faktem, że kształcenie w państwowych szkołach wyższych nie jest w pełni bezpłatne, choć gwarantuje to Konstytucja Państwa-strony. Taka sytuacja ma niewspółmiernie niekorzystny wpływ na grupy znajdujące się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowane, szczególnie z obszarów wiejskich. Komitet wyraża ubolewanie z powodu niedostatku informacji na temat liczby studentów pochodzenia romskiego (art. 13.2).

Komitet zaleca Państwu-stronie realizację zapisu w Konstytucji dotyczącego bezpłatnej edukacji na szczeblu wyższym oraz zapewnienie wszystkim dostępu do tego rodzaju edukacji, szczególnie grupom znajdującym się w niekorzystnej sytuacji i zmarginalizowanym, odpowiednio do ich zdolności, zgodnie z art. 13 Paktu, poprzez podjęcie wszelkich stosownych działań. Komitet zaleca również Państwu-stronie podjęcie działań mających na celu zapewnienie lepszego dostępu studentów romskich do edukacji na szczeblu wyższym.

34. Komitet zwraca się do Państwa-strony z wnioskiem o zamieszczenie w następnym sprawozdaniu okresowym dodatkowych informacji dotyczących:

- a) efektów działań podjętych na rzecz ochrony środowiska naturalnego i poprawy bezpieczeństwa pracy w przemyśle,
- b) realizacji prawa dostępu do wody i kanalizacji, w tym efektów stosowania regulacji prawnych dotyczących odprowadzania ścieków,
- c) molestowania seksualnego w miejscu pracy,
- d) charakteru i skali przestępstw na terytorium Polski podyktowanych nienawiścią oraz wyników realizacji Krajowego programu przeciwdziałania dyskryminacji rasowej, ksenofobii i związanej z nimi nietolerancji,
- e) zwolnień dyscyplinarnych oraz orzecznictwa w tym zakresie.

35. Komitet zwraca się do Państwa-strony o zamieszczenie w następnym sprawozdaniu okresowym szczegółowych informacji, w tym danych statystycznych w podziale na płeć oraz obszary wiejskie/miejskie, dotyczących skali gospodarki nieformalnej oraz ewentualnych strategii i środków ochronnych podjętych przez państwo w tym obszarze.

36. Komitet zachęca Państwo-stronę do podpisania i ratyfikacji Protokołu fakultatywnego do Międzynarodowego Paktu Praw Gospodarczych, Społecznych i Kulturalnych.

37. Komitet zachęca Państwo-stronę do rozważenia ratyfikacji Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych, podpisania i ratyfikacji Międzynarodowej konwencji o

ochronie praw pracowników migrujących i członków ich rodzin oraz Międzynarodowej konwencji o ochronie wszystkich osób przed wymuszonymi zaginięciami.

38. Komitet zachęca Państwo-stronę do rozważenia ratyfikacji konwencji Międzynarodowej Organizacji Pracy: Konwencji dotyczącej podstawowych celów i norm polityki społecznej (konwencja nr 117), Konwencji dotyczącej równości traktowania własnych i obcych obywateli w dziedzinie zabezpieczenia społecznego (konwencja nr 118) oraz Konwencji dotyczącej zapobiegania poważnym wypadkom przemysłowym (konwencja nr 174).

39. Komitet zwraca się do Państwa-strony o jak najszersze upowszechnienie niniejszych wniosków końcowych oraz o uczynienie ich dostępnymi dla wszystkich grup w społeczeństwie, szczególnie dla przedstawicieli władz, organów wymiaru sprawiedliwości i organizacji obywatelskich, oraz poinformowanie Komitetu, w następnym sprawozdaniu okresowym, o działaniach podjętych w celu ich wdrożenia.

40. Komitet zachęca Państwo-stronę do dalszego angażowania krajowych instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, organizacji pozarządowych i innych członków społeczeństwa obywatelskiego w proces wdrażania niniejszych wniosków końcowych oraz w dyskusję, jaka poprzedzi przedłożenie następnego sprawozdania okresowego.

41. Komitet zwraca się do Państwa-strony o złożenie do 30 czerwca 2014 roku szóstego sprawozdania okresowego, zgodnego ze zrewidowanymi wytycznymi Komitetu dotyczącymi opracowywania sprawozdań (E/C.12/2008/2).